

OTHLONUS

PRESBYTER ET MONACHUS COENOBII S. EMMERAMMI RATISBONENSIS.

DE VITA ET SCRIPTIS OTHLONI DISQUISITIO.

(Apud R. P. Bernardum Pezium, *Dissertatio isagogica in tom. III Thesauri Anecd.*, pag. x.)

Res Othloni vel Othlohi apud plerosque recentiores, Browerum putamus, Oudinum, Pinium, Mabillonium aliosque, quotquot ejus mentionem injecerunt, obscurissimæ sunt, licet eas ipse Othlonus amplissime candidissimeque perscriptas ad posteros transmiserit. Paucis omnia complectimur : ille ipse Anonymus Ratisponensis, cujus *libellum de suis tentationibus, varia fortuna et scriptis* Joannes Mabillonius ex codice Emmerammensi in tomo Analectorum a pag. 404 in lucem extulit, hic noster Othlonus, monachus et Decanus imperialis monasterii S. Emmerammi fuit. Idem conjecit quidem acutissimus Mabillonius in Admonitione prævia ad dictum Anonymum, nihil tamen certi pronuntiare ausus est, non visis omnibus, quæ a se edita fuisse commemorat Anonymus, opusculis, præsertim *Dialogo de tribus quæstionibus* in quo *personam* et suam et Henrici monachi Augiensis patefecisse se scribit. Sed omne, si quod esse potuit, dubium sustulere duo insignes manu exarati codices, ambo quingentorum annorum, quorum unum in bibliotheca Lambacensi in-4°, alterum in Sanct-Crucensi in-folio reperimus, in quibus ille Dialogus, expressis interlocutorum nominibus, Henrici videlicet et Othloni, conservatus est. Ut adeo nihil certius esse possit quam Anonymum illum Ratisponensem *De tentationibus, varia fortuna et scriptis suis* a Mabillonio evulgatum, unum eundemque esse atque Othlonum monachum Emmerammensem. Itaque qui ejus vitæ historiam nosse cupit, citatum tomum 4 Analectorum Mabillonii evolvat. Ne tamen quibus Analecta ad manum non sunt, nihil de Othloni vita dedisse videamur, en ejus veluti epitomen. Editus in lucem fuit Othlonus circa annum 1013, in diocesi Frisingensi, ut ex variis scriptorum ejus locis intelligitur. Ingenium docile ac facile nactus a prima pueritia singularis diligentie specimina dedit, artem litteras eleganter pingendi sine magistri ope ac institutione discere aggressus. Rem ipse Othlonus in libro *De tentationibus et scriptis suis* in hunc modum enarrat : « Cum parvus scholari disciplinæ traditus fuissem, « litterasque celeriter didicissem, cæpi etiam longe

A « ante solitum tempus discendi, sine jussu magistræ,
« artem discere scribendi. Furtivo enim et insolito
« modo, nec non sine docente nisus sum eandem
« artem scribendi apprehendere. Qua de re contigit
« ut pennam ad scribendum inrecto usu retinere
« consuescerem, nec postea ab ullo docente super
« hoc corrigi valerem. Nimius namque usus pro-
« hibuit me emendare. Quod cum viderent plures,
« dixerunt omnes nunquam me bene scripturum.
« Sed aliter evenit ex gratia Dei, sicut plurimis
« notum est. Nam cum in pueritia ipsoque tempore
« quo tabula mihi data est cum aliis pueris, ad
« discendam scripturam viderer aliquid scribere
« nosse, miraculum non parvum præbui videntibus.
« Deinde vero non post longum tempus tam bene
« scribere cæpi, tantumque affectum ad hoc habui,
B « ut et in loco illo, quo talia didici, id est in cœ-
« nobio Tegernsee dicto, multos libros scripsissem
« et in Franciam (*Orientelem seu Franconiam*)
« translatus adhuc puer, ibique in tantum multa
« scribendo laborassem, ut inde rediens pene visu
« privatus fuissem. — Quæ ideo, » subjungit Othlo-
nus, « proferre decrevi, ut aliquos incitarem ad
« similem affectum laborandi, gratiamque Dei, quæ
« tanta mihi beneficia præbuit, aliis narrans, eos
« ad magnificandam eandem gratiam Dei mecum
« traham. » Et profecto tot volumina juvenis dili-
gentissimus conscripsit, ut, nisi ipse sub finem ci-
tati libri singula recenseret, nemo facile ut credat
animum posset inducere. Quædam ipsi in biblio-
theca Tegernseensi et Emmerammensi spectavimus
C in manus et litterarum elegantiam et accuratissi-
mam conformationem defixi. Cæterum Othlonus e
Francia reversus paulo post liberalium artium dis-
ciplinis se imbuendum magistris præbuit, adeo
annuentibus Musis ut contentionis laude omnes so-
dales facile anteiret. Poeticis præcipue, ut ipse
testatur, delectabatur, ardebatque tanto profi-
ciendi æstu, ut Deum constanter rogaret ut sibi
« locum præstaret, in quo copiam haberet librô-
rum. » Inde e scholis egressus clericali militiæ
ascriptus est, patre filium opulento cuidam sa-

462

cerdotio devovente, Sed Othlonus « libentius inter studiosos quosque et doctiores clericos quam inter villanos versari sæpe desiderabat. « Quæ desideria et consilia ut quantocius expleret ac exsequeretur stimulos ei addidit permolesta quædam cum Werinhario archipresbyterio, « in episcopatu Frisingensi præstantissimo, » controversia, quam ipse in *libro Visionum*, visione 3, late ac aperte denarrat. A qua ut se expediret, « relictis, « ait, ad tempus meis omnibus, perrexi ad Ratisponam civitatem, ibique Burchardum venerandum abbatem cœnobii S. Emmerammi pro mei susceptione rogans, cito impetravi rogata, pro eo scilicet quod cœnobii ejusdem monachi profectuosum « sibi fore arbitrabantur meum scire in scribendo « vel in docendo canonicos quoslibet. » Præfuit Burchardus, ex monasterio Augiæ Divitis ad abbatiam Emmerammensem assumptus, ab anno 1030 usque ad 1037 sub quo omnium loci *censuum et reddituum descriptio* facta est anno 1031, Arnoldo seu Arnolpho, ex comite monacho et præposito singula *disquirente*, quam integram habes hujusce Thesauri tom. I, part. III, col. 67. Sub eodem Burchardo studia pietatis et litterarum egregie in monasterio Emmerammensi floruisse mox memoratus Arnoldus gravissimus testis est, qui eum « tali loco destinatum esse ait, in quo hactenus ipso, donante et sanctissima Virgine Maria adjuvante, abundant Patres et fratres sive apud Deum, sive apud sæculum valde nobiles. » Ipse Othlonus in lib. *De tentationibus suis* testatur, « in eo loco, quo (anno 1032) monachus factus est, cum plurimos diversæ qualitatis homines « invenisset, quosdam liberos quidem gentiles, quosdam vero sacram Scripturam legentes, se cœpisse « illos solummodo imitari, quos videbat divinæ insisteret lectioni. » Quibus sacris studiis dum se totum Othlonus immergit, incredibile est in quantas, machinante malo dæmone, tentationes et animi cruciatus inciderit. Exstat de iis singularis liber, ut supra jam diximus, a Mabillonio editus. Eadem calamitatum suarum historiam totidem fere verbis per-textit in libro *De cursu spirituali*, a cap. 21, usque ad 26, et in libro metrico. *De doctrina spirituali*, a cap. 14 ad 19. Othlonum scholis Emmerammensibus præfectum fuisse discimus ex lib. *De tentationibus suis*, pag. 449, ubi postquam narrasset, se « mox a « suscepto monastico habitu, quorundam prece « pulsatum, tanto iterum scribendi studio fuisse occupatum, ut raro nisi in festivis diebus aut in aliis « horis incompetentibus ad hoc opere cessaret, » subjungit, « interea successisse et alium laborem. Nam « pro eo, ait, quod sæpius legere, aut scribere, aut « dictare videbar, scholasticorum cura mihi commissa est; ex quibus nimirum omnibus ita per gratiam Dei constringebar, ut sæpe corpus quieti necessariæ non permitterer tradere. Cumque dictandi « studium inesset, ad hoc sæpissime non habui tempus, nisi in festivis diebus, aut noctibus, constrictus videlicet et puerorum cura ad docendum, et

A « illorum petitione, quibus scribere cœpi, ad scribendum. » Hæc ipse Othlonus, qui quid sibi, dum quemdam discipulorum acrius castigasset, evenerit, in *libro Visionum*, visione tertia, describit, quod iis puerorum magistris terrori esse possit, qui nullum in puniendis eorumdem erratis modum servare consueverunt. Circa annum 1055 decaniam Emmerammensis monasterii administravit in qua « abbate Re- « ginhardo non juxta regulæ sanctæ instituta, sed « secundum episcopi præceptum, vel juniorum quorundam affectum plurima illuc disponente, Othlonus jugiter, quantum potuit, præceptis hujusmodi « consentire noluit. Qua de re inter ipsum et abbatem discordia magna exorta est, cum neque ille sua, nec ego (*verba Othloni sunt ex LIBRO VISIONUM*, « visione 4), mea vota mutare vellem. Interea vero « sæpe per memetipsum, sæpe per alios illum rogans, ut quia mores mei sibi omnino displicerent, « me a decania commissa absolveret, nec hoc per tempora multa obtinere valui. Unde factum est ut « quia nulla apud eum impetrare potui, zelo plus « justo ductus aspera incautaque dicta quædam ita « contra eum proferrem, ut me quoque meledictione « connecterem. » Quem impetum animi qua ratione luerit lege citatam Visionem quartam, quæ gravitate sua omnes viros religiosos permoveat, ut vitia suorum præfectorum ferocius et impotentius ne ferant. Porro et pœnis sibi divinitus inflictis emergens anno 1062 Fuldam secessit. « Cum enim, » inquit in lib. *De tent.*, pag. 441, « monasterium nostrum, « in urbe Ratisbona constitutum, varia episcoporum persecutione destrui viderem, ibique per triginta annos meliora sperans subsisterem, occulto « Dei judicio longe aliter quem sperarem evenit. « Qualiter autem destructio evenerit, quia nec « breviter proferri valet, nec ineptias tantas hic exponere libet, aliis proferenda relinquo, hoc solummodo enarrans quia cum exteriora monasterii nostri commoda penitus destrui sensissem, et contra « hæc nil prævaluissem; quin imo a fratribus quibusdam juvenibus, quibus displicebam, apud episcopum accusatus, varias mihi minas ab illo illiusque familiaribus agi sæpius audissem, tunc petita « ab abbate licentia, ad monasterium Fuldense quasi « cito reversurus perrexi. Verumtamen non dubito « quin tantam destructionem nemo in nos agere posset, nisi justo Dei judicio peccatisque nostris exitibus permissus; quod scilicet exinde palam « datur intelligi quia in ipso discessionis meæ anno « qui erat ab incarnatione Domini 1062 miserando « semperque lugendo igne combustum est cœnobium « nostrum. » Jam vero quo anno Ratisponam reversus sit, nullibi sat clare explicat Othlonus. Si ratio habeatur opusculorum et variorum ejus diverticulorum quæ in eodem *De tentationibus suis* libro tam in accessu quam recessu Fuldensi fecisse se scribit, ante annum 1068, is reditus vix contigerit. Peræque incertum est ad quem Christi annum vitam produxerit; vero tamen simillimum est eum, intra annum 1083 vita

defunctum fuisse. Ejus nullam in monasterio Emmerammensi memoriam superesse novimus, præter solos ab eo relictos libros, quorum tamen major pars nomine auctoris destituta est, nec id adeo facile sciri potuisset, nisi Anonymus Mabillonianus qui sit, jam ante ex detecto a nobis Othloni dialogo *De tribus quæstionibus* constitisset, Deprehendimus autem postea nomen Othloni etiam in ejusdem libro metrico *De doctrina spirituali* diserte sic exprimi in fine prologi :

Lector ad extremum precor hoc quam maxime solum,
Quatenus Othloni quandoque velis memorari,
Qui licet indoctus hæc sum componere nisus.

Qui versus si vel a Mabillonio vel ab Anselmo Grabnero, qui Anonymum *De tentationibus suis* cum illo communicavit, animadversi fuissent, nullum cuiquam dubium reliquissent illum Anonymum esse Othlonum. Nam et easdem tentationes Othlo in libro metrico *De doctrina spirituali* canit, quas in libro *De tentationibus suis* soluta oratione Anonymus Rotisponensis exponit; et utrumque opus uno eodemque codice membraneo in-8°, quem autographum esse dubitari non potest, continetur. Sed jam Opera Othloni recenseamus, non eo quidem ordine quo Othlonus in libro *De tentationibus suis* ea retulit, sed quo hic a nobis publicata sunt, strenue nos adjuvantibus ven. P. Leopoldo Wydemanno, R. P. Casparo Altlehner, qui maxima sedulitate Othloniana pleraque prelo paravit, et R. P. Reinero Reither, conturnerni nostro, cui etiam brevi longe maximum Gerhohi præpositi Reicherspergensis opus *De Anti-*

christo et schismate; e membranis ejusdem manu exscriptum, debebunt eruditi.

1. *Dialogum Othloni de tribus quæstionibus* ex codicibus Sanct-Crucensi ordinis Cisterciensis et Lambacensi ordinis S. Benedicti nos edere ex supra dictis facile omnes cognoscunt. Illum nobis reverendissimus et perillustris dominus Gerardus, præsul optimus, quem propterea Vindobonæ convenimus, ex bibliotheca sua, præstantibus mss. codicibus adhuc referta, hunc vero reverendissimus et perillustris dominus abbas Maximilianus ὁ φιλομαθέστατος utendum benignissime præbuit. Operis sui sane præstantis et sacra eruditione pleni occasionem et rationem ipse Othlonus in libro *De tentationibus suis*, apud Mabillonium pag. 443, his verbis exponit: « Tertium

A « quasi ad mensam convescentium ponere, quæ qui-
« libet lector avidus, licet indigno stylo edita, gene-
« rosæ tamen materiæ dignitatem retinentia, pro-
« dapibus lautis potuisset gustare. Nam quæ senten-
« tia lautior et suavior valet esse quam de gratia
« Dei, et cur credenda dicendaque sit gratia; judicia
« quoque quam vera justaque et necessaria sint :
« sed et quantam bene agendi facultatem a nobis
« concessam habeamus, nisibus totis inquirere at-
« que pluribus testimoniis approbare? Hæc quippe
« tria per trium quæstionum solutiones in libro,
« quem in tertio locavi ordine, stylo quo potui per
« dialogum protuli, numero scilicet et ordine tali
« desiderans sanctam Trinitatem venerari. Sed
« et in hoc eandem Trinitatem venerari studebam
« quia in tertia quæstione, quam velut fercula
« quædam præcipua ritu sagaci contexta et allata
« in extremo ad lectionis cœnam considentibus ap-
« posui, de ipsa sancta Trinitate et Unitate, juxta
« intelligentiæ meæ vires, brevi et aperta probata-
« que, ut spero, variis exemplis et argumentis ra-
« tione disserui. Spero etiam me in eodem libello
« omnibus tam in sæculari quam in spirituali vita
« positis aliqua ædificationis verba protulisse, per
« quæ quilibet esurientes et sitientes justitiam re-
« fici possunt. Hæc quidem de libri extremi ordine
« sint dicta, cui titulum imposui *De tribus quæstio-*
« *nibus*, id est: de divinæ pietatis agnitione judicio-
« rumque divinorum diversitate, nec non de varia
« bene agendi facultate. Deinde vero subjungimus
« qua causa fuerit scriptus. Quidam namque mona-
« chus de Augiensi cœnobio, nobilissima Alemanno-
« rum stirpe ortus, nomine Henricus, cum ab Jeru-
« salem reverteretur, apud nos aliquandiu hospita-
« tus est. Hic ergo quia in sacra Scriptura satis
« studiosus fuit, me frequenter quasi doctorem
« adiit, suppliciter rogans pro quibusdam sacræ
« Scripturæ sententiis, ut eas sibi exponerem. Ego
« autem, humilitatem atque importunitatem peti-
« tionis ejus attendens, prout potui ad quæque ro-
« gata respondi. Cumque hæc collatio sæpius inter
« nos habita sibi placeret, postremo illud desposce-
« cœpit ut eandem collationem litteris exciperem.
« Quod licet diu tam pro desidia quam pro ignoran-
« tia differrem aggressus sum tandem, scribens
« quidem per dialogum, sed sine titulo auctoris et
« absque personarum notarum litteris, ne facile
« pateret cujus opus esset. Inter hæc vero ille ad
« monasterium suum vocatus proficiscitur, et post
« non multum tempus ad nos iterum revertitur.
« Tunc videns quæ scribere cœpi, qualiterque ea
« adumbravi, unice petiit ut et causam scribendi
« illustrarem Prologo, et utriusque personæ, mei
« videlicet ac sui, memoriam patefacerem in dialogo
« quod mox, ut poteram, scribens implere stude-
« bam. Hæc igitur causa Dialogum me scribere fe-
« cit; quam idcirco reseravi, ne videar frustra scri-
« ptis alia addere scripta, utque cognita charitate
« qua impellebar ad scribendum, quilibet, in quo-
« rum manus iste liber venerit, eadem charitate

B

C

D

« incitentur ad legendum. » Hucusque de *Dialogo A*
trium questionum ipse Othlonus, quibus quidquam
superaddere supervacaneum fuerit.

2. *Epistola de permissionis bonorum ei malorum
causis.*— Othlonum epistolae quasdam et sermones
scripsisse constat ex iis quæ in libro *De tentatio-
nibus et scriptis suis* prodidit. « Inter hæc, inquit, et
« sermones quosdam nec non epistolas pro communi
« utilitate scripsi : quas si quis forte legere volue-
« rit, apud nos invenire poterit. » Ex his non nisi
hanc unicam, ipsius Othloni manu exaratam in
codice membraneo in-4° reperimus, in qua doctri-
nam in præcedenti *Dialogo* traditam veluti com-
pendio jam senex repetit et inculcat.

3. *Liber de cursu spirituali.*— Librum hunc Oth-
lonus collegit postquam Fulda reversus pluscula B
alia opuscula edidisset. De eo ita ipse loquitur in
libro *De tentationibus et scriptis suis* : « Post hæc
« autem cum viderem simul et audirem undique
« Christianæ religionis destructionem, rectorum et
« principum negligentiam in subditos, tam in spiri-
« tuali quam sæculari vita positos, doleremque jugi-
« ter pro talibus, cogitare, cœpi ut quia nullus digna-
« retur me audire communi sermone loquentem,
« pro miseraque tanta condolentem, vel scribendo
« aliqua sacræ Scriptorum verba proferrem unde
« aliquos ædificare possem. Hac igitur causa scripsi
« librum mei quoque operis novissimum, cui titulum
« imposui *De cursu spirituali*. In quo videlicet libro
« quantum per sacræ Scriptorum, maximeque per
« Psalterii et Evangelii, campum currere potui, scri-
« bendo protuli. » Quæ fere eadem repetit in prolo- C
go præsentis libri, eruti ex autographo codice in-4°
quem adhuc bibliotheca Emmerammensis possidet.
Aliud ejusdem operis exemplum in codice Tegern-
seensi in-8° vidimus ab ipso etiam Othlono exara-
tum, et grati animi causa Tegernseensibus cum
Proverbiorum libro, etc., donatum.

4. *Narratio de quodam miraculo* etc:— Narratio
hæc in eodem codice unde librum *De cursu spiri-
tuali* accepimus, exstat, et quidem una eademque
manu, id est Othloni, perscripta. Hæc etsi brevis
sit, quædam tamen continet quæ veteris disciplinæ
consuetudines egregie illustret. Primo enim lucu-
lentum hic habes exemplum homines de crimine
suspectos *judicio aquæ* probandi. Alterum est, ho-
minem licet ejus criminis, cujus causa *judicio aquæ* D
commissus fuerat, purum ac innocentem, tamen
succubuisse, ob aliud scilicet crimen, quod necdum
pœnitentia eluisset; atque adeo *judicium illud aquæ*
ferventis vel *frigidæ* ad convincendum de certo quo-
plam et controverso crimine reum, nequaquam
fuisse ejusmodi, ut innocens damnari non posset
nisi is non solum ab eo delicto de quo suspicio erat
sed et ab omnibus prorsus etiam alius generis pec-
catis immunis esset. Postremo ex hac historia di-
scere licet undecimo sæculo laicis barbam radere,
clericis vero eandem nutrire nefas fuisse, cujus rei
exempla forte alibi plura occurrunt. Narrationi huic

ex eodem codice adjunximus *fragmentum Relationis
de translatione corporis S. Dionysii e Francia in
Germaniam ad monasterium S. Emmerammi*, de quo
argumento plura dicemus, ab eruditis viris haud
spernenda, post integram Othlonianorum opurculo-
rum recensionem.

5. *Liber de admonitione clericorum et laicorum.*
— Hic est ille libellus Othloni, quem appellavit
Manualem pro ammonitione clericorum et laicorum,
ab eo adhuc Fuldæ posito scriptus et editus, ut ipse
testatur in libro *De tentationibus et scriptis suis*. In
eo saluberrima sanctioris vitæ documenta e divinis
Scripturis depromit Othlonus, modumque tradit in
omni vitæ conditionisque genere probi ac perfecti
Christiani officia excolendi. Prodit ex autographo
Emmerammensi codice in-4°.

6. *Liber metricus de doctrina spirituali.*— De
hujus opusculi scribendi occasione nemo accuratius
disseruerit quam ipse Othlonus cujus in libro *De
tentationibus et scriptis suis* hæc memoria et consi-
deratione dignissima verba sunt : « Primum libel-
« lum, metricè prolatum, cui imposui titulum *De
« spirituali doctrina*, scribere hujusmodi erat causa.
« Cum enim quondam, ex infirmitate maxima con-
« valescens, ad monasticæ professionis vitam venis-
« sem, tunc in brevi, plus quam credibile sit, factus
« sum sospes. Ex qua sospitate veritus ne aliquod
« damnum spirituale mihi oriretur per ce Dominum
« intima rogavi ne me in tanta sospitate positum
« otio inutili torpescere, sed aliqua tentatione,
« quam mihi congruere sciret, pulsari permitteret. C
« Post hanc orationem non multum temporis fluxit ;
« et ecce variæ tentationum molestiæ accedentes in
« tantum me circumdederunt, ut et incaute me
« orasse et magis ad interitum quam ad proventum
« exauditum esse aliquando vererer. Sed sæpius re-
« tractans illud apostolicum : *Fidelis Deus qui non
« patietur vos tentari supra id quod possitis sed fa-
« ciet cum tentatione proventum, ut potestis susti-
« nere*, laboravi non quantum debui, sed quantum
« fragilitate mea permittente, ipsoque Domino ad-
« juvante, potui, ne in conspectu adversariorum
« meorum corruerem. Ideoque in tanta molestia
« tentationis, quæ eo magis imminebat, quo major
« sospitas corporalis inerat, omnimodo tractare cœp-
« quali studio qualique labore corpus spiritui sub-
« jicerem. Nam ea quæ communiter cum cæteris
« fratribus in cœnobio agere docebar, sed et illa
« quæ speciali devotione scribendo aut legendo, seu
« etiam jejunando sponte subii, non satis affligere
« corpus videbantur. Cumque diu tractarem quo
« potissimum studio memet in tantis periculis con-
« stitutum aptissime jugiterque constringerem, oc-
« currit animo ut in dictamine me occuparem ali-
« quo ; quod et sæpe expertus sum mentem lasci-
« vam cujuslibet scholasticæ instructi in nullo posse
« magis constringi quam studio dictandi. Hujus-
« modi igitur occasione accepta, libellum primum
« scribere cœpi metrico scilicet stylo quo maxime

« in sæculari vita positus me exercebam, ponens
 « in eo varias spiritualis doctrinæ sententias, qui-
 « bus me solummodo contra tentationes imminen-
 « tes instruens reboravi, aut pravitatis meæ quan-
 « titatem, quam cum cæteris clericis communiter
 « in mundo exercebam, pertinaciamque, quam
 « specialiter præ multis ibidem retinebam, magis
 « attenderem, atque litteris expositam majori pœni-
 « tentia diluendam agnoscerem. Inserui in eodem
 « etiam libello sermonem quemdam lamentabili sty-
 « lo editum, prius quidem disputans de diversa cle-
 « ricorum negligentia nec non avaritia; deinde
 « narrans de miserabili improbitatis meæ vindicta,
 « tam spiritualiter quam corporaliter patrata. Igno-
 « rabam enim tunc si quo loco proferenda forent
 « hujusmodi dicta, quæ licet in modo sint posita,
 « post cætera tamen, cum me aliquid perspicaciori
 « intuitu agnoscere cœpisset, a me constant edita,
 « quia metricis prolatus est verbis, quæ puris et
 « intransibilibus ad discendas litteras a multis primitus
 « exhiberi solent. Imprimis quoque ponere decrevi
 « ut ex hoc quilibet ad veritatis viam conversus su-
 « mat quasi prandium conversionis suæ congruum,
 « sicque leviori cibo refectus ad lautiores dapes sa-
 « cræ doctrinæ capiendas aptior accedat.» Hunc
 libellum ex codice autographo in-8º, in bibliotheca
 Emmerammensi servato, edidimus, adjecti varii ar-
 gumenti sacris odis, epigrammatis et poematis,
 quæ omnia manu Othloni exarata in laudato co-
 dice sparsim habebantur.

7. *Libri Proverbiorum* non nisi paucissimis in li-
 bro *De tentationibus et scriptis suis* Othlonus memi-
 nit. « Item libellum Proverbiorum, inquit, in eo-
 « dem monasterio Fuldensi positus, scribere cœpi.»
 Et sub finem ait, præter alia « multis dedisse se aut
 misisse aliquando sermones aut proverbia, seu ali-
 qua ædificationis scripta.» Proverbia hæc sine dubio,
 diversis temporibus edita, post ipse in hoc, quod hic
 vides, corpus collegit redegitque, ex quo adolescen-
 tuli « possent apte instrui post lectionem Psalterii.
 « Sunt enim, » ut affirmat auctor in prologo, « multo
 « brevioris et planioris sententiæ quam illa fabulosa
 « Aviani dicta, sed et utiliora quam quædam Catonis
 « verba; quæ utraque omnes pene magistri legere
 « solent ad prima puerorum documenta, non atten-
 « dentes quia tam parvulis quam senioribus Christi
 « fidelibus sacra potius quam gentilia rudimenta
 « primitus sint exhibenda, ut in his aliquatenus in-
 « structi, postea sæculares litteras arti Grammaticæ
 « congruas securius discant, » etc. Opus hoc extuli-
 mus ex autographo Emmerammensi in-4º. Exstat et
 aliud autographum in bibliotheca Tegernseensi, sed
 principio mutilum. Porro in eadem Tegernseensi
 bibliotheca reperitur etiam alius codex membraneus
 in-8º, sub finem sæculi XII exaratus, continens cu-
 jusdam *Henrici proverbia centum*, hoc init: *Pax sit*
Henrico Dei amico, etc.; qui Henricus non videtur
 diversus ab illo Henrico Septimellensi, de quo eru-
 dite agit Polycarpus Leyserus in *Historia Poetarum*

A mediæ ævi, recentissime edita, ad annum Christi
 1592, a pag. 450. Ubi tamen monendus est vir an-
 tiquitatum studiosus ejusdem Henrici *Elegiam de*
diversitate fortunæ et philosophiæ consolatione, jam
 circa annum 1530, atque adeo maximo ante Dau-
 mium tempore, integram typis excusam fuisse, cu-
 jusmodi exemplar in-4º hisce oculis in bibliotheca
 Tegernseensi vidimus. Addimus præterea in opere
 Leyseri magnam vim mediæ ævi poetarum deside-
 rari, quam nobis nostra collectanea suggerunt. Im-
 si nobis otium esset, facillimum foret Leyserianam
 Historiam duplo vel amplius auctiorem reddere.
 Laudandus tamen vir egregius quod vastissimum
 argumentum adeo loculento specimine illustrare
 saltem aggressus sit. Sed hæc incidenter dicta
 sunt: ad Othloni opera revertamur.

8. *Sermo in Natali apostolorum*. — Othlonum ser-
 mones scripsisse satis ex dictis præcedente numero
 constare potest. Ex his tamen non nisi hunc uni-
 cum in autographo codice in-4º posteris bibliotheca
 Emmerammensis servavit. Forte in aliis Bavaris
 bibliothecis plures supersunt, quos ob Othlonianæ
 manus elegantiam et rotunditatem ab aliis discer-
 nere nobis non admodum difficile foret.

9. *Liber visionum*. — Hunc insignem librum, ex
 quo multa egregia, historiam sæculi XI spectantia,
 nec ullibi alias obvia intelligimus, Othlonus post
 librum *De spirituali doctrina* et dialogum *De tribus*
quæstionibus, Fuldæ agens composuit. Qua de re ita
 ipse in libro *De tentationibus et scriptis suis* disserit:

« Librum vero Visionum, licet post duos scripserim,
 « in ordine tamen secundum ideo posui, ut illa doc-
 « trina, quæ in priori libello (*De tribus quæstionibus*)
 « variis prolata est sententiis, in hoc quoque variis
 « corroboraretur exemplis; eaque tenacius præ-
 « missa amico inhæreant verba, quæ majori testi-
 « monio tam pietatis quam severitatis divinæ in sub-
 « sequentibus commendantur, in morem videlicet
 « lautioris cibi, qui primo aqua pura coctus, deinde
 « aliqua aceti vel etiam piperis adjectione accuratius
 « præparatur. Sola enim lenitatis verba in docendo
 « prolata, quasi quidam cibi in sola aqua excocti
 « possunt intelligi. Sed cum dehinc aliqua severitatis
 « exempla admiscerentur, velut amaro aceti seu pipe-
 « ris additamento condita fercula, ut suaviora effi-
 « ciantur, non incongrue intelliguntur. Apparet
 « igitur quia sicut cibus tam amaris quam suavis
 « condimentis coctus avidius sumitur, ita et doctrina
 « blandimentis quidem inchoata, sed deinde alicujus
 « severitatis commista exemplis studiosius auditur.
 « Unde et Apostolus doctorem quemlibet instruens
 « ait: *Argue, obsecra, increpa*, id est, blandimenta ter-
 « roribus admisce.— In Fuldensi igitur monasterio
 « positus, et optatæ tranquillitatis atque charitatis
 « dono ibidem potitus, frequenter tractavi qualiter
 « pro ejusdem tranquillitatis gratia Deo, a quo
 « mihi data est, grates referrem. Magnum quippe
 « mihi tunc videbatur in eodem monasterio pacifico
 « incessu posse deambulare. Quapropter animum ad

« deferendas Deo gratias omnimodo convertens, et
 « si qua dictandi materia apte occurrerit, diutius
 « exquirens, reperi tandem quamdam dictandi oc-
 « casionem, *visiones* videlicet, quas et ego quondam
 « vidi, et ab aliis per loca diversa profectus audi-
 « Has namque ad multorum notitiam deferre ideo
 « utile esse arbitrabar, quia credo ad omnes homi-
 « nes pertinere, quoties quilibet visitatur a Deo aut
 « per castigationem, aut per consolationem, sicut
 « et ipse in Evangelio dicit: Quod uni dico, omni-
 « bus dico. Incitabar etiam ex hoc ad scribendum,
 « quia cum olim libellos duos ediderim, tertium pro
 « sanctæ Trinitatis honore, si ipsa Trinitas digna-
 « retur inspirare, sæpius optavi addere. Tali itaque
 « causa incitatus *librum Visionum*, de quo jam lo-
 « cutus sum, scribere studui. » Hucusque Othlonus
 de isthoc suo opere, quo ex cœvo et forte etiam
 autographo codice Emmerammensi in-4°. R. P. Lu-
 dovicus Moidings, solertissimus et in his studiis,
 quoad ei per sacræ obedientiæ munia, quæ cum laude
 obit, licet, studiosissimus sodalis noster exscripsit.
 Dolendum sane, codicem a principio, nescimus qua
 causa, mutilatum uno folio destitui. Si libri mss.
 monasterii Pruelensis prope Ratisponam, qui anno
 1547 ibidem exstiterunt, adhuc habentur, ex eorum
 quopiam nostra editio aliquando resarciri poterit.
 Inter illos enim *librum Visionum Othloni* recensitos
 fuisse, discimus ex eorundem Catalogo, prædicto
 anno satis accurate confecto. Ea vero recensio sic
 habet: « Sententiæ divinæ de Trinitate et substantia
 Trinitatis et alia hujusmodi. Item sententiæ divinæ
 quarum et sic sciendum est (*ita cod.*), quod Deus
 hominem formatum, et in eodem quædam de Rhetorica.
 Cronica Bonitonis, et in eodem liber sancti
 Ambrosii De vita episcoporum. Constitutio Gelasii,
 qualis debeat esse pastor Ecclesiæ. Exceptum de
 Vita solitariorum. Sermo cujusdam in laude sanctæ
 Mariæ. Liber Holdeberti [*sic cod.; leg. Hildeberti*]
 de Maria Ægyptiaca, et alia quædam. Liber Bedæ
 De natura rerum. Idem de diversis fructibus. Pa-
 thierius. Duo Abecedarii. Libellus de Petro puero.
 Liber Visionum, » etc.

10. *Vitam sancti Nicolai, nec non sancti Wolfgangi emendans, sicut in utriusque Vitæ prologo intimatur, scripsi antequam proficiscerer ad monasterium Fuldense*, inquit ipse Othlonus lib. *De tentat. et scriptis suis*. Harum altera edita est apud Mabillonium Sæcul. Benedictini V, a pag. 812, sine Othloni tamen præfatione, quam hic cum analectis quibusdam, quorum auctor nos latet, ex codice Mellicensi exhibemus. Præterea in gratiam eruditissimorum Patrum Bollandianorum notamus diversas egregias et accuratas collectiones Miraculorum S. Wolfgangi tum mss. tum typis editas in monasterio Lunælacensi seu Monseensi haberi, ex quibus ea præstat quæ Pataviæ vernacula lingua apud Georgium Holer anno 1655 in-8° sat spisso volumine prodiit auctore reverendissimo domino Simone, ejusdem monasterii abbate. Sed optabunt vicissim doctissimi

A Patres, ut ab erudito quodam cœnobita Lunælacensi ea aliaque omnia S. Wolfgangi miracula idiomate Latino censcribantur, hoc non alio, modo in amplissimum opus de *Actis Sanctorum* inserenda.

11. Passim in bibliothecis Germaniæ occurrit *Vita S. Nicolai ep. Myrrhensis* auctore Joanne diacono, qui se in prologo *servum S. Januarii* vocat. Ac hæc Vita duplicis generis est. Una enim singulis capitibus metrica lemmata præfixa habet, quorum primum hujusmodi est:

Hic liber ingenui Vitam narrat Nicolai,
 Græcia quem novit, Domini nec gratia sprevit.

Altera his lemmatibus caret, eodemque modo quo prior, nempe his verbis incipit: *Gloriosa quidem acta sanctorum, quibus ab ortu nativitatis, etc.* Quam harum Othlonus emendaverit incertum nobis est. Conjicere tamen vel ex versibus licet priorem esse in qua exornanda suum Othlonus studium collocaverit. Forte etiam non nisi arbitrio scribarum genuinus Othloni prologus, in quo suam *emendationem intimari* ait, prætermisus in scriptis libris fuit. Sed hæc conjectura tantum est. Cæterum etiam a Reinoldo episcopo Eystetensi quamdam *Historiam de S. Nicolao* editam fuisse, jam in Itinere nostro Bavarico monuimus, quod vide.

12. Scripsit etiam Othlonus *Vitam S. Altonis una cum quibusdam carminibus ad eundem sanctum pertinentibus*, quod ipsius testimonium est in lib. *De tentat. et script. suis*. Porro autem ubi hæc Vita delitescat nos nondum comperimus. Forte Vita Altonis, a Bollandianis ad diem 9 Februarii et a Mabillonio Sæc. Bened. III, p. 11, a pag. 217, edita et illustrata, ab opere Othloni distincta non est, præsertim cum fine, quem *varia carmina* consequi potuerunt, truncata sit, et ejus initium eodem fere modo, quo Vitæ S. Wolfgangi principium, concinnatum sit. Nec quemquam moveat quod auctor editæ Altonis Vitæ aperte se monachum Altomonasteriensem fuisse et sæculo undecimo ingrediente (apud Mabillonium typographorum vitio sæculum ix pro xi excusum est) floruisse innuat, quod ab ætate Othloni alienum sit. Nam more suo Othlonus ejusmodi Vitarum non primus auctor, sed interpolator duntaxat fuit, qui stylum emendasse, aut aliqua dempsisse vel addidisse contentus reliqua omnia dissimulavit, ut ut a suo tempore ac loco abhorrentia. Illustre hujus exemplum, ne longius abeamus, nobis suppetit Vita S. Wolfgangi in Actis SS. Benedict. Sæc. V, pag. 811, edita, quam genuinum Othloni fetum esse supra demonstravimus, licet advertente Mabillonio, ejus auctor *multa ab ore ejus*, sancti scilicet Wolfgangi, accepisse se testetur, quod Othlono, centum fere annis S. Wolfgango posteriori, convenire non posse viro docto visum fuit. Sed ea veteris auctoris verba retinuit Othlonus, operis emendator tantum et interpolator, non primus conditor.

Sed quid sus Minervam?

13. Postquam Fulda Othlonus rediit, scripsit præterea *Vitam S. Magni*, « compulsus fratrum duorum

« precibus intimis et assiduis, Wilhelmi scilicet ex
 « congregatione nostra, » inquit in libro *De tentat.
 et scriptis suis*, « et alterius, qui ad nos discendi causa
 « ex monasterio S. Magni venit, Adalham dictus,
 « quique nunc in sanctæ Afræ cœnobio abbas est
 « constitutus. » Opus adhuc latet alicubi. Nam libri
 duo de Vita S. Magni auctore quodam Pseudo-Theo-
 doro eremita, ab Ermenrico Elewangensi monacho
 emandati et distincti a Goldasto dicuntur, qui eos
 primum in lucem protulit tom. I, part. II, rerum
 Alamannicarum. Cæterum ex citato Othloni loco
 supplendi sunt abbatum S. Udalrici et Afræ Augus-
 tæ Vind. catalogi, in quibus toto undecimo sæculo
 nullus Adalham occurrit.

14. Omnium Otholonianorum hactenus recensito-
 rum operum præstantissimum est *De Vita S. Boni-
 facii episcopi Moguntini et martyris* cujus hanc nobis
 historiam texit in lib. *De tentat. et script. suis*: « Cum
 « igitur persecutionem quam in monasterio nostro
 « passus eram fugiens ad Fuldense monasterium
 « venirem, ibique per annos quatuor cum tranquil-
 « litate magna commoratus viderer, dictandi scri-
 « bendique studium frequentari postulabar a qui-
 « busdam ejusdem monasterii fratribus, ut S. Boni-
 « facii Vitam, difficili stylo editam, aliquid facilius
 « ederem. Quam petitionem licet diu denegarem,
 « postremo tamen compulsus importunis precibus,
 « ut potui, quod petitus eram implevi. Causa ergo
 « tali librum sancti Bonifacii promptus scripsi. »
 Opus hoc, in duos libellos ab ipso Othlono divisum,
 quos junctim *librum* hic vocat, ab Henrico Canisio,
 Gretsero, Bollandianis, et postremo a Mabillonio
 editum est in Actis SS. or. S. Bened. Sæc. III, parte
 II, a pag. 28, cujus vel sola præfatio si cum hacte-
 nus de Othlono relatis conferatur, evidentissime ac
 planissime demonstrat illud nullius alterius Othloni
 esse posse quam Emmerammensis, Fuldæ hospitis,
 et S. Bonifacii, Fuldensium patroni, aliquot annis
 alumni.

15. Browerus in *Sideribus illustrium et sanctorum
 virorum, qui Germaniam, præsertim magnam, olim
 rebus gestis ornarunt*, etiam *Vitam S. Pirminii
 chorepiscopi* publicavit, præfixo Othloni cœnobitæ
 Fuldensis nomine. Verum eam lucubrationem Othloni
 esse non posse, sed Warmanni ex monacho Augiensi
 episcopi Constantiensis, jam erudite ac solide osten-
 dit Mabillonius Sæc. Bened. III, part. II, a pag. 136. D
 Et vero quis credat ipsum Othlonum in libro *De
 tentat. et script. suis*, ubi minutissima quæque
 opuscula persequitur, Vitam S. Pirminii solam silen-
 tio prætermisurum fuisse, si re vera quid ejusmo-
 di olim condidisset? Igitur aut conjectura, aut pseu-
 doepigraphus codex Browero imposuit.

16. Certum autem aliud est opusculum Othloni:
Quomodo legendum sit in rebus visibilibus, quod tamen
 a nobis hactenus nullibi repertum est. Id his verbis
 describit Othlonus in lib. *De tentat. et script. suis*:
 « Ad monasterium nostrum prius pervenire nolui
 « quam indicibus aliquibus explorarem qualiter omnia

« agerentur ibidem. Qua de re ad monasterium
 « Amerbach dictum perrexi, cupiens illic expectare
 « quousque certus fierem de monasterii (*Emmeram-
 « mensis*) qualitate. Cumque ab ejusdem monasterii
 « abbate susceptus omni humanitate et pietate reti-
 « nerer, et de sacræ Scripturæ quæstionibus multis
 « inter nos sermo assiduus ageretur, placuissetque
 « ei sæpissime responsio mea, accidit ut juxta
 « Paschalia festa dixisset ad me: *Credite mihi, quod
 « si vobis præcipere aliquid possem, absque dubio
 « præciperem ut in hac solemnitate proxima sermonem
 « faceretis ad populum*. Cui ego respondi dicens:
 « *Cur talia dicitis ad me, qui nihil hujus rei scio, qui
 « nunquam consuevi populum alloqui in publico?* Illo
 « vero eadem repetente, cœpi mox cogitare intra
 « me dicens: Quid facerem, si aliquis, cujus jussa
 « transgredi non præsumerem talia mihi præciperet?
 « Unde hujusmodi opus assumendum est mihi sponte
 « priusquam ab aliquo compellar potente, ut sic pro-
 « bem quid factururus essem. Continuoque stylo acce-
 « pto scribere cœpi in modum sermonis, sumens
 « exordium de Psalmistæ dictis: *Dominus de cælo
 « prospicit super filios hominum*. Qui nimirum dicta,
 « quantum potui, similitudinum argumentis robo-
 « ravi, credens per hæc aliquos ædificari. Cui vide-
 « licet operi titulum imposui: *Quomodo legendum sit
 « in rebus visibilibus*. Cum autem in eodem loco unum
 « pene annum manerem, venerunt nuntii ex monas-
 « terio nostro missi, cum quibus exinde ad patriam
 « reversus sum, » etc. Ex dictis Othloni habemus
 opusculum hoc *in modum sermonis* contextum fuisse.
 Forte id adhuc in Franconico monasterio Amorbacensi,
 cujus bibliotheca egregia esse fertur, ad-
 huc asservatur.

17. Ex toties citato libro *De tentat. et script. suis*,
 pariter patet Othlonum etiam scripsisse librum *De
 confessione actuum suorum*. « At si qua, inquit, in-
 « firmitas vel subitanea mors me in extremis impe-
 « diret a debita confessione, saltem per scripta pa-
 « tefacerem, qui ex memetipso, qui ex Dei gratia
 « essem. » Hunc librum nondum reperimus, nisi
 « forte is ipse sit quem *De tentationibus et scriptis
 « suis* conscriptum Mabillonius edidit.

18. In tomi nostri I parte I publicavimus *oratio-
 nem* seu precationem Othloni idiomate Latino et
 Theodisco scriptam, quæ sine dubio illæ *duæ oratio-
 nes* sunt de quibus in libro *De tentat. et script. suis*
 ita loquitur: « Adhuc proferre libet duarum oratio-
 « num verba. Attendens enim sæpius quia plurimos
 « exemplis pravis seduxi, talia orationis verba scri-
 « bere studui, in quibus unusquisque satis doceri
 « potest quomodo pro se et pro aliis orare debeat.
 « Quæ scilicet orationes cum a quibusdam jam ha-
 « beantur, in hoc opusculo describere nolui. Hæ
 « autem orationes, aliaque superius de dictandi dono
 « prolata, tanto magis pietati divinæ constant refe-
 « renda, quanto amplius notum est me vitiis pluri-
 « mis quondam deditum nihil horum meruisse. »
 Orationes prædictas eruimus ex codice autographo

Emmerammensi, cui simillimum etiam in bibliotheca Tegernseensi conspeximus.

19. De libro Othloni *De tentationibus, varia fortuna et scriptis suis* satis hactenus prædicavimus.

20. Promisimus supra ad quartum Othloni opusculum nos hie de magni momenti fragmento relationis *de translatione corporis S. Dionysii in Germaniam ad monasterium S. Emmerammi acturos*. Quocirca primam omnium vide notulam nostram ad eam laciniam, unde constat dictum fragmentum aut Othlono multo antiquius, aut saltem certissime Othlono coævum vel ipsius omnino Othloni esse, id quod quid in celebri illa de translatione corporis S. Dionysii ad monasterium Emmerammense controversia momenti afferat, nemo ignorat, qui præcipuum Mabillonii argumentum, a silentio Arnulphi seu Arnolphi comitis in dialogo De miraculis S. Emmerammi, etc. petitum recte unquam expendit. Verum id argumentum hoc fragmento nimium quantum infirmatur. Cum enim ipse Mabillonius tom. IV *Analect.*, pag. 403, fateatur, Othlonum Arnolpho æqualem existitisse, quid traditioni Emmerammensium obsit silentium Arnolphi de præsentia corporis S. Dionysii, quam Arnolpho synchronus, pietateque ac doctrina si non major, certe par Othlonus adeo aperte prædicat? Et profecto Othlono, corpus S. Dionysii in suo monasterio Emmerammensi adesse præsens, persuasissimum fuisse, ex monumentis ab eo relictis nullo negotio confici potest. In Paraphrasi Latino orationis Theodiscæ rogat Deum ut sibi succurrat *per SS. martyrum Stephani atque Laurentii, Viti et Pancratii, Georgii et Emmerammi, Quirini et Castuli, Sebastiani et Vincentii, nec non per Mauritii et Dionysii, etc., merita*; ubi nullo alio titulo *Dionysium* nominat quam quod ejus corpus in Ecclesia Emmerammensi asservari minime cum sodalibus suis dubitet. Nec opponi potest consequi ex invocatione Othloni, etiam corpora SS. Stephani, Laurentii, Viti, etc., in monasterio S. Emmerammi quiescere, quod certo falsum sit. Nam ratio cur alios sanctos invocaverit Othlonus, facile ista reddi potest quod in iis locis in quibus illorum sanctorum aut celebris veneratio aut reliquiæ fuerint, aliquandiu vitam exegerit, atque adeo eorum sibi cultum familiarem fecerit, quod ex libro ejus *De tentationibus suis* confirmatur. Verum hoc de S. Dionysio dici haud posse constat ex recensione monasteriorum omnium, ad quæ se adiisse, aut cum quibus sibi amicitiam singularem intercessisse in citato libro testatur, in quorum nullo præcipuus S. Dionysio cultus exhibetur, saltem quod nos sciamus.

A Nullus igitur alius titulus nominatim S. Dionysii merita implorandi Othlono erat, quam firma persuasio de ejusdem corporis in monasterio Emmerammensi præsentia. Idem spectat codex alius membraneus in fol. bibliothecæ Emmerammensis, qui opera S. Dionysio vulgo attributa complectens manu Othloni exaratus est, ut probant sequentes in fine versiculi:

En ego tantillus Othloh vulgo vocitatus
Quamvis omnigenis corruptus sim malefactis,
Sat tamen istud opus scribendo tuum tibi promptus
Sancte Dionisi martyr celeberrime Christi.
Unde mei quæso precibus sacris memor esto.
Vos quoque qui legitis, veniam mihi posco petatis.

B Ubi vides Dionysium *celeberrimum martyrem* divi ab Othlono, quod de ejus corporis possessione ac recentissima inventione, quæ circa 1063 contigerit, omnis late Bajoaria gloriaretur. Nec videtur Othlonus Opera Dionysii alio animo exarasse quam ut recentem tutelaris sui gloriam et venerationem, ostensa ejusdem doctrina et eruditione, apud suos augeret et confirmaret, quamvis ipse circa hæc tempora Ratisbona abesset. Sed et ante inventionem corporis S. Dionysii Emmerammenses idem sensisse constat ex alio codice membraneo in-4°, qui libros quatuor Dialogorum S. Gregorii papæ continet, ad quorum calcem hos versus legas:

Voti cepta mei calamo currente peregi.
Spondet Udalrico mihi Suevo meta laboris
Præmia fixa polis, non lubrica dona favoris.
Emmeramme, Dyonisi, Wolfgange, Gregori,
Vestro scriptori, dum mors premet, este patroni.
Spes non confundet, quamquam rea vita repugnet.
Pax sit Berngero, sub quo Patre vivere quæro.

C Quocirca observandum duos Peringeros diversis temporibus regimen Emmerammensis abbatiæ gessisse. Prior ab anno circiter 1046 usque ad 1049. alter ab anno 1187 usque ad 1201 monasterio præfuit. Itaque cum characterum quibus codex perscriptus est forma sæculum undecimum innuat, is circa annum 1047 atque adeo plusculis ante prædictam inventionem annis exarari debuit. Quæ autem, quæso, scribæ alia ratio esse patuit opera S. Dionysii uti et SS. Emmerammi atque Wolfgangi implorandi, nisi certa persuasio de possessione corporis ejusdem divi? Nihil itaque agunt qui unius Arnolphi de S. Dionysii reliquiis, e Gallia ad monasterium Emmerammense translatis, silentium Emmerammensibus opponunt, cum alii Arnolphi seu Arnolpho coevi testes non desint qui veterum illorum traditionem corroborent. Sed ad hanc universam rem accurate pertractandam non tumultaria quædam observatio, sed vix integrum volumen satis fuerit.